

dr Dorota Ślazińska-Kluczek

Uczelnia Łazarskiego
e-mail: dorota.kluczek@onet.pl
ORCID: 0000-0001-8191-7213

Magdalena Brzezek

Uczelnia Łazarskiego
e-mail: 45699@lazarski.p
ORCID: 0009-0003-0975-1513

Czynniki ESG jako elementy zrównoważonego rozwoju wpływające na postrzeganie przedsiębiorstw przez konsumentów

ESG factors as elements of sustainable development affecting the perception of enterprises by consumers

Słowa kluczowe:
rozwój zrównoważony,
czynniki ESG, regulacje ESG,
preferencje konsumentów

Streszczenie: Zmiany klimatu, rozwój regulacji, zmieniające się postawy konsumentów i zachowania zakupowe sprawiają, że strategia zrównoważonego rozwoju staje się niezbędnym elementem w działalności przedsiębiorstw i będzie odgrywać jeszcze większą rolę w ich ekspansji. Z racji faktu, że konsumenci zaczynają poświęcać więcej uwagi omawianej kwestii, staje się ona źródłem przewag konkurencyjnych dla firm. Celem artykułu jest analiza i ocena tego, czy konsumenci przy zakupie produktów lub usług zwracają uwagę na zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa, a także pozyskanie informacji, czy respondenci pracują w jednostkach, które dążą do zrównoważonego rozwoju. Przeprowadzone badania prowadzą do wniosku, że czynniki ESG wdrożone przez przedsiębiorstwo zachęcają konsumentów do kupna produktów i usług, prowadzą do lepszej rozpoznawalności danej marki i są szansą na wyższe zyski przedsiębiorstwa.

Keywords:
Sustainable development,
ESG factors, ESG
regulations, consumer
preferences

Summary: Climate change, the development of regulations, changing consumer attitudes and purchasing behavior make the strategy of sustainable development an indispensable element in the activities of enterprises and will play an even greater role in their expansion. Due to the fact that consumers are starting to pay more attention to the discussed issue, it becomes a source of competitive advantages for companies. The aim of the article is to analyze and assess whether consumers, when purchasing products or services, pay attention to the sustainable

JEL:
Q54, Q56, Q58, K32

development of the company, as well as to obtain information whether the respondents work in units that strive for sustainable development. The research conducted leads to the conclusion that ESG factors implemented by the company encourage consumers to buy products and services, lead to better brand recognition and are a chance for higher profits of the company.

Wprowadzenie

Wraz z rozwojem społecznym i technologicznym zmieniają się preferencje, które wpływają na chęć do zakupu produktów i usług. Przy zakupie konsumenci zaczynają zwracać uwagę także na inne elementy niż cena, jakość czy wygląd produktu. Świadomi praktyk marketingowych czytają opinie o firmach oferujących produkt, którym są zainteresowani. Coraz większa liczba konsumentów zwraca uwagę na to, w jaki sposób producent odnosi się do środowiska naturalnego, a także na kwestie społeczne i idee, którymi dana firma się kieruje. Konsumenci zwracają uwagę na racjonalne korzystanie ze środowiska. Ponadto czynnikiem wpływającym na decyzję o zakupie produktu jest sytuacja wewnętrzna w przedsiębiorstwie, sposób odnoszenia się do pracowników w kontekście zjawisk niepożądanych takich jak mobbing czy przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Ważne staje się także to, czy jednostka oferująca produkty i usługi prowadzi działania w zakresie przeciwdziałania korupcji oraz czy wywiązuje się z obowiązków podatkowych. Istotna jest także ochrona danych osobowych zakupującego. Powyżej opisane kwestie zawierają się w grupie tzw. czynników zrównoważonego rozwoju zawartych w perspektywie ESG i są podstawą raportowania niefinansowego. Ma ono źródło w uregulowaniach stanowiących na szczeblu europejskim i pozwala stwierdzić, czy dana firma dąży do zrównoważonego rozwoju.

Celem niniejszej pracy jest przeprowadzenie analizy i ocena, czy konsumenci przy zakupie produktów lub usług zwracają uwagę na zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa, a także pozyskanie informacji, czy respondenci pracują w jednostkach, które dążą do zrównoważonego rozwoju. Postawiono następującą hipotezę: Czynniki ESG wdrożone przez przedsiębiorstwo zachęcają konsumentów do kupna produktów i usług, prowadzą do lepszej rozpoznawalności danej marki i są szansą na wyższe zyski przedsiębiorstwa. Badanie polegało na analizie źródeł naukowych, aktów prawnych, raportów branżowych, a także przeprowadzeniu autorskiej ankiety.

Zrównoważony rozwój w literaturze przedmiotu

Zrównoważony rozwój można określić jako politykę rozwoju, która ma na celu rozwój państw i przedsiębiorstw w taki sposób, aby nie zagrażały one w żaden sposób sferze środowiskowej, społecznej i ekonomicznej. Pojęcie zrównoważonego rozwoju ewoluowało na przestrzeni wielu lat. Kluczowym okresem dla rozwoju omawianego pojęcia są lata 60. XX wieku. Wtedy to rozwijała się szeroko pojęta idea ekorozwoju i ten okres uznawany jest za przełomowy moment dla rozwoju relacji człowiek – środowisko naturalne. Pod koniec lat 60. XX wieku zauważalnymi konsekwencjami zapożyczenia powyższej interpretacji idei ekorozwoju był bezprecedensowy wzrost gospodarczy i rosnąca zamożność społeczeństw świata zachodniego skutkujące masową konsumpcją dóbr [Płachciak, 2011, s. 87].

Termin zrównoważony rozwój (sustainable development) po raz pierwszy został użyty w 1713 r. przez niemieckiego leśnika Hansa Karola Carlovitza. Za pomocą powyższego terminu leśnik propagował konieczność wycinki tylko takiej liczby drzew, która nie zakłócałaby rozwój drzew i lasów, a w miejsce wyciętych drzew zalecał nowe nasadzenia. Definicję zrównoważonego rozwoju można odnaleźć w Raporcie *Nasza wspólna przyszłość*, który został opublikowany przez Światową Komisję Środowiska i Rozwoju ONZ. Komisja Środowiska i Rozwoju ONZ została utworzona w celu sporządzenia światowego programu zmian rozwojowych. Zgodnie z raportem (zwanym także jako Raport Brundtland lub Our Common Future) warunkiem zachowania ogólnoświatowego ładu jest rozwój, który zaspokoiłby potrzeby obecne, nie pozbawiając przyszłych pokoleń możliwości zaspokojenia ich potrzeb [Światowa Komisja do Spraw Środowiska i Rozwoju, 1991, s. 67]. W raporcie *Nasza wspólna przyszłość* szczególna uwaga została zwrócona na jednoczesne działanie w zakresie przewidywania przyszłych i zapobiegania już powstałym szkodom w środowisku naturalnym. Środowiskowy, czyli ekologiczny wymiar polityki powinien być rozpatrywany w takim samym stopniu jak aspekty energetyczne, polityczne, gospodarcze i handlowe. Wysunięto postulat, który miał chronić przed zaniedbaniami. Dotyczył on połączenia działania trzech obszarów, które miały mieć wpływ na zrównoważony rozwój. Obszarami tymi są wzrost gospodarczy i równomierny podział korzyści, ochrona zasobów naturalnych i środowiska oraz rozwój społeczny [Morzoł, 2006].

Inne definicje analizowanego pojęcia przedstawiono w tabeli 1.

Na uwagę zwraca fakt, że definicje zrównoważonego rozwoju skupiają się nie tylko na obecnym racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych, ale także dążą do zapewnienia, by przyszłe pokolenia mogły bez zakłóceń i w niez mniejszym stopniu korzystać ze środowiska naturalnego.

Tabela 1. Definiowanie zrównoważonego rozwoju

Źródło	Definicja
Raport <i>Nasza wspólna przyszłość</i>	„rozwój, który zaspokoiłby potrzeby obecne, nie pozbawiając przyszłych pokoleń możliwości zaspokojenia ich potrzeb”.
Ministerstwo Rozwoju i Technologii	„Zrównoważony rozwój to solidarność międzypokoleniowa polegająca na znajdowaniu takich rozwiązań gwarantujących dalszy wzrost, które pozwalają na aktywne włączenie w procesy rozwojowe wszystkich grup społecznych, dając im jednocześnie możliwość czerpania korzyści ze wzrostu gospodarczego”.
Encyklopedia PWN	„rozwój zrównoważony, ang. sustainable development, rozwój trwały, termin oznaczający rozwój społeczno-ekonomiczny współczesnych społeczeństw, polegający na zaspokajaniu ich potrzeb w taki sposób, aby nie zmniejszać możliwości zaspokajania potrzeb przyszłym pokoleniom”.
Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska	„rozwój zrównoważony, to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych obywateli – zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskazanej w tabeli literatury [Światowa Komisja do Spraw Środowiska i Rozwoju, 1991; Ministerstwo Rozwoju i Technologii; Encyklopedia PWN; Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U. 1994, art. 49, ust. 196 z późn. zm.)].

Cele zrównoważonego rozwoju w Agendzie ONZ

Realizacja wizji zrównoważonego rozwoju wymaga postawienia konkretnych, możliwych do weryfikacji celów. Aby je określić stworzono uniwersalny plan rozwoju dla świata, tzw. Agendę 2030. Agenda ta została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. jako plan działania na rzecz ludzi, planety oraz szeroko pojętego dobrobytu. Agenda zawiera 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Zadania te są kontynuacją oraz nawiązaniem do Milenijnych Celów Rozwoju. Cele te miały zostać zrealizowane do 2015 r. Agenda zawiera preambułę, deklarację, cele i zadania, sposoby realizacji i globalne partnerstwo, działania następcze i przegląd [ONZ, 2015].

Każdy z celów zrównoważonego rozwoju dotyczy innego problemu. Odnoszą się one do pięciu obszarów: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój oraz partnerstwo. Co ważne cele te są globalne, dotyczą nie tylko państw rozwiniętych, ale również rozwijających się.

Realizacja celów pomoże polepszyć sytuację bytową wszystkich mieszkańców globu, a przede wszystkim potrzebujących pomocy finansowej czy też psychicznej. Cele ONZ mówią o likwidacji zjawiska ubóstwa, które obejmuje także brak dostępu do edukacji. Kolejnym ważnym aspektem poruszonym w celach ONZ jest eliminacja głodu oraz zapewnienie ludziom mieszkającym na ziemi zdrowe życie w dobrobycie. Ważnym celem jest dążenie do równouprawnienia. Kolejnym celem jest pomoc w dostępie do

czystej, nieskażonej niczym wody oraz do energii, którą można nabyć za rozsądną cenę i pochodzi z ekologicznych źródeł. Kraje, które podpisały powyższe cele powinny dążyć do pokojowego rozwiązywania problemów oraz promować stabilny wzrost gospodarczy krajów. Kolejnym aspektem jest także wspieranie innowacyjnych rozwiązań, które promują wsparcie środowiska naturalnego. Agenda koncentruje się na tzw. zarządzaniu poprzez realizację celów [Biermann, Kanie, Kim, 2017, s. 26–31].

Agenda nie jest aktem prawnie wiążącym. Jednakże oczekuje się, że doprowadzi do legalizacji niektórych norm, które określa, oraz wzmocni te, które zostały już ustanowione [Staniszewski, 2021, s. 122]. Wyróżnia ją duża uniwersalność, ponieważ swoim zasięgiem obejmuje wszystkie państwa oraz ich obywateli.

Osiągnięcie wszystkich celów wymaga głębokiej transformacji państwowych gospodarek co jest procesem długim, pracochłonnym oraz czasochłonnym.

Czynniki ESG

Skrót ESG stanowią pierwsze litery angielskich nazw czynników, są to: środowisko (Environment), odpowiedzialność społeczna (Social Responsibility) i ład korporacyjny (Corporate Governance) [IFC, 2004; Kumar, 2023; Marcinkowska, 2022] – przedstawiono je na rysunku 1. ESG zostały formalnie zaproponowane w 2004 r. i są aktywnie praktykowane w Europie, Ameryce i krajach rozwiniętych spoza tych regionów. Czynniki te mają za zadanie pokazać w jaki sposób przedsiębiorstwo korzysta ze środowiska, w jaki sposób odnosi się do społeczeństwa, a także, jakie ma zasady ładu korporacyjnego, tym samym obrazują zaangażowanie jednostki w działalność propagującą zrównoważony rozwój. Można powiedzieć, że ESG stał się kompleksowym ekosystemem, który angażuje społeczeństwo, inwestorów i regulatorów na rzecz bardziej zrównoważonych działań. Opracowano wiele różnych wskaźników mierzących i opisujących oddziaływanie przedsiębiorstw na otoczenie w kontekście czynników ESG. Jednymi z nich są wskaźniki PAI (Principal Adverse Impact) zawarte w RTS (Rozporządzenie Delegowane) do Rozporządzenia SFDR (Rozporządzenie (UE) 2019/2088 ws. ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych). Kolejne to wskaźniki zaproponowane w tzw. ESRS (ESRS – European Sustainability Reporting Standards), tj. europejskich standardach sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju, według których spółki będą przedstawiać w swoim sprawozdaniu z działalności informacje na temat kwestii środowiskowych, społecznych i praw człowieka oraz ładu korporacyjnego.

Do czynników środowiskowych, które poddawane są ocenie należy m.in. ilość wykorzystywanej energii z odnawialnych i nieodnawialnych źródeł. Ponadto mierzona jest ilość emitowanych gazów cieplarnianych czy ilość produkowanych odpadów. Pod

uwagę brany jest również sposób utylizacji wyprodukowanych odpadów. Oceniany jest wpływ działalności przedsiębiorstwa na bioróżnorodność.

Rysunek 1. Czynniki ESG

Źródło: opracowanie własne.

Czynniki społeczne obrazują, w jaki sposób działalność biznesowa wpływa na otoczenie społeczne, tj. pracowników, klientów, dostawców oraz społeczność lokalną [GPW, 2021]. Zwraca się szczególną uwagę na zarządzanie pracownikami oraz poszanowanie praw człowieka i praw pracowniczych. Do czynników mierzonych w ramach tego aspektu należy luka płacowa między kobietami a mężczyznami, zróżnicowanie członków zarządu ze względu na płeć, wskaźnik występowania wypadków, przypadki dyskryminacji [RTS, 2022]. Obszar czynników społecznych obejmuje cele realizowane zarówno w samym przedsiębiorstwie, jak i na zewnątrz. Aspekty wewnętrzne dotyczą przede wszystkim zapewnienia równości płac, bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych, przestrzegania praw człowieka i pracownika. Aspekty zewnętrzne odnoszą się głównie do utrzymywania przyjaznych i transparentnych relacji ze społecznością lokalną i władzami centralnymi [Rogowski, Lipski, 2022].

Trzecim rozpatrywanym czynnikiem środowiskowym, przy raportowaniu niefinansowym jest ład korporacyjny. Ład korporacyjny to „wewnętrzny system nadzoru firmy” [GPW, 2021]. Rozważanymi aspektami są tu wdrożone standardy, procedury oraz mechanizmy, które mają zapewnić efektywne działanie firmy oraz efektywne zarządzanie ryzykiem. W ładzie korporacyjnym ważne jest zwłaszcza przestrzeganie przepisów prawa, które obowiązują w danym państwie. Kolejnym ważnym aspektem jest odpowiadanie na potrzeby interesariuszy i inwestorów. Zasady ładu korporacyjnego powinny być dostosowane do specyfiki działalności danego przedsiębiorstwa. Pod uwagę powinna być brana wielkość przedsiębiorstwa, branża w której działa oraz regulacje ustanowione w państwie/państwach, w jakim prowadzi działalność. Zasady te powinny być dostosowane do celów strategicznych przedsiębiorstwa. Ważnym aspektem jest transparentność finansowa, która zapobiega działaniom korupcyjnym w przedsiębiorstwach [Borucki, 2021]. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że kwestie dotyczące korupcyjności zgodnie z Rozporządzeniem SFDR kwalifikują się do czynników społecznych i tam należy

je raportować, natomiast zgodnie z projektami ESRS mieszczą się w kategorii czynników ładu korporacyjnego.

Należy zauważyć, że powyższe czynniki nazywane są czynnikami niefinansowymi, jednak nie są one mniej ważne od czynników finansowych. Kryterium, które różnicuje te czynniki jest trudność przedstawienia czynników niefinansowych za pomocą różnego rodzaju mierników, ponieważ nie wszystkie czynniki są mierzalne w prosty i zrozumiały sposób. Wszystkie te czynniki są ze sobą powiązane i oddziałują na siebie w różny sposób. Na przykład przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy wpływa na zadowolenie pracowników z pracy, przez co firma promuje dobry wizerunek, a także dzięki takim praktykom zwiększa swoją akceptację społeczną. Należy także podkreślić, że przestrzeganie opisanych czynników przekłada się na wyniki finansowe jednostki.

Zarządzanie przedsiębiorstwem i relacjami z klientem w kontekście ESG

Pomimo zawieranych różnego rodzaju porozumień i podejmowanych działań na arenie międzynarodowej praktyka rynkowa pokazuje, że przedsiębiorstwa inwestycyjne ukierunkowane są w dalszym ciągu na rosnące zyski i sprzedaż, a w swoich działaniach nie skupiają się na elementach środowiskowych. Takie działanie może wynikać z przekonania, że stopy zwrotu z inwestycji ESG nie są wyższe od zwrotów z klasycznych produktów [Stanilewicz, 2019].

Jednocześnie badania pokazują, że rynek postrzega przedsiębiorstwa lepiej zarządzające czynnikami ESG za mniej ryzykowne niż inne i stosownie je za to wynagradza. Wyniki badań przeprowadzonych przez departament doradztwa w zakresie zmian klimatycznych Deutsche Bank [DB Climate Change Advisors, 2012] pokazują, że podmioty o wysokim ratingu CSR (oceniającym ich sposób zarządzania czynnikami ESG) mają niższy koszt kapitału. Okazało się, że zarządzanie czynnikami ESG jest również pozytywnie skorelowane z wynikami finansowymi spółki [Sikacz, Wołczek, 2017]. W. Rogowski i M. Lipski zwracają uwagę, że ocena kondycji przedsiębiorstwa oraz perspektywy jego dalszej działalności wyłącznie na podstawie danych i informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym, z racji braku możliwości kompleksowej oceny, może prowadzić do błędnych wniosków, a w efekcie do błędnych decyzji inwestycyjnych [Rogowski, Lipski, 2022]. Stwierdzają także, że wzrost znaczenia wymogów zrównoważonego rozwoju sprawia, że coraz szersze grono inwestorów instytucjonalnych wyklucza z obszaru swoich potencjalnych inwestycji emitentów, którzy nie spełniają jego kryteriów [Rogowski, Lipski, 2022, s. 37]. Warto także zauważyć, że stale zwiększające się przekierowanie globalnych przepływów finansowych w stronę zrównoważonych projektów inwestycyjnych, a także nasilająca się presja społeczna przyczyniają się do systematycznego wzrostu

znaczenia zrównoważonego rozwoju i zwiększonego wpływu czynników ESG na decyzje strategiczne i finansowe przedsiębiorstw [Konfederacja Lewiatan, 2021, s. 35].

Analizy przeprowadzone przez A. Misztal [2023, s. 87] pokazują, że zrównoważony rozwój i czynniki ESG wpływają na odporność przedsiębiorstw na kryzysy, gdyż pozwala sprostać wyzwaniom rynku i budować pozycję konkurencyjną. Natomiast raportowanie danych niefinansowych sprzyja lepszemu poznaniu faktycznych możliwości i potrzeb ważnych dla rozwoju przedsiębiorstwa, co stanowi ważne wsparcie w podejmowaniu decyzji operacyjnych i strategicznych [Folqué, Escrig-Olmedo, Santamaría, 2021; Costa i in., 2022].

Badania przeprowadzone na rynku międzynarodowym wskazują także, że uwzględnienie w działalności przedsiębiorstwa czynników ESG ogranicza ryzyko firm, jeśli chodzi o koszty społeczne i odpowiedzialność za środowisko [Gangi, Daniele, Varrone, 2020, s. 987], dostrzegalna jest pozytywna korelacja między działalnością zrównoważoną jednostki a lojalnością klientów, przy czym ważna jest komunikacja firm w tym zakresie, zwłaszcza z pokoleniem Y [Moisescu, Gica, 2020, s. 15], a firmy przyjazne środowisku są postrzegane jako bardziej atrakcyjne dla poszukujących w nich pracy potencjalnych pracowników [Pfister, 2020, s. 101].

Należy zauważyć, że oczekiwania konsumentów uległy zmianie, a społeczność oczekuje od korporacji myślenia o ich wpływie na planetę. Potwierdzają to badania przeprowadzone przez SEC Negwate w 2023 r. Zgodnie z raportem 7 na 10 konsumentów na całym świecie (68%) zgadza się, że firmy powinny w bardziej przejrzysty sposób informować konsumentów i inwestorów o wynikach swoich działań w zakresie ESG, a podobna liczba (69%) pragnie, aby informacje te były przekazywane w spójny sposób, w celu ułatwienia zrozumienia danych.

Przytoczone powyżej badania skłaniają do wniosku, że koszty ponoszone przez jednostkę w celach zrównoważonego rozwoju, zatem nakłady na cele środowiskowe, społeczne, czy ustalenie i przestrzeganie ładu korporacyjnego w długim okresie zostaną zrównoważone poprzez niższy koszt pozyskania kapitału, ułatwią jego pozyskanie i utrzymanie, a także przyczynią się do lepszego postrzegania jednostki przez klientów oraz potencjalnych pracowników. W tym świetle przeprowadzono badanie własne sprawdzające, w jaki sposób polski konsument ocenia przedsiębiorstwa wdrażające czynniki ESG do swojej działalności.

Wpływ czynników ESG – postrzeganie przedsiębiorstwa przez konsumentów w świetle badań własnych

Materiały i metody

W badaniu szukano odpowiedzi na pytanie, czy wdrożenie w danej jednostce czynników ESG ma wpływ na decyzje zakupowe podejmowane przez jej klientów, a także czy respondenci pracują w jednostkach dążących do zrównoważonego rozwoju. W realizacji badania wykorzystano kwestionariusz ankiety. Badanie zostało przeprowadzone od 23.01.2023 r. do 23.02.2023 r. Zakres przestrzenny badania obejmował terytorium Rzeczypospolitej Polski. W ankiecie wzięło udział 250 respondentów, 124 kobiety i 125 mężczyzn. Miejsce zamieszkania respondentów zostało przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2. Miejsce zamieszkania respondentów

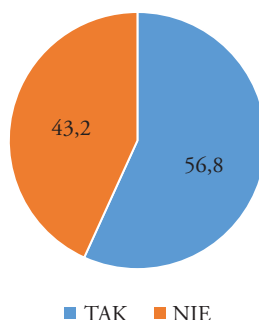
Miejsce zamieszkania	Liczba respondentów	Rozkład (w %)
Wieś	106	42,4
Miasto poniżej 100 tys. mieszkańców	82	32,8
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	62	24,8
Razem	250	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki badań

Na pytanie: „Czy słyszał/-a, bądź czytał/-a Pan/Pani o czynnikach ESG lub czynnikach niefinansowych?” większość respondentów udzieliło odpowiedzi „tak” – wykres 1.

Wykres 1. Czy słyszał/-a, bądź czytał/-a Pan/Pani o czynnikach ESG? (w %)

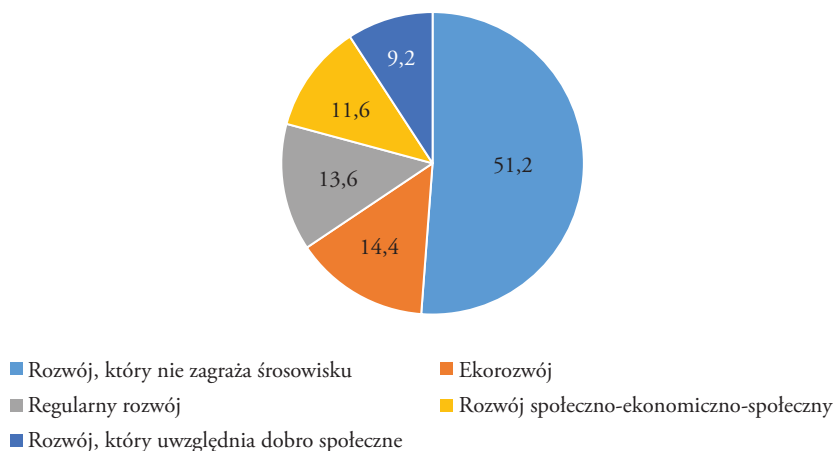

Źródło: opracowanie własne.

Warto zauważyć, że wielu respondentów wie, że wprowadzono czynniki ESG, jednak mogą nie wiedzieć, czym są lub do czego odnoszą się te czynniki.

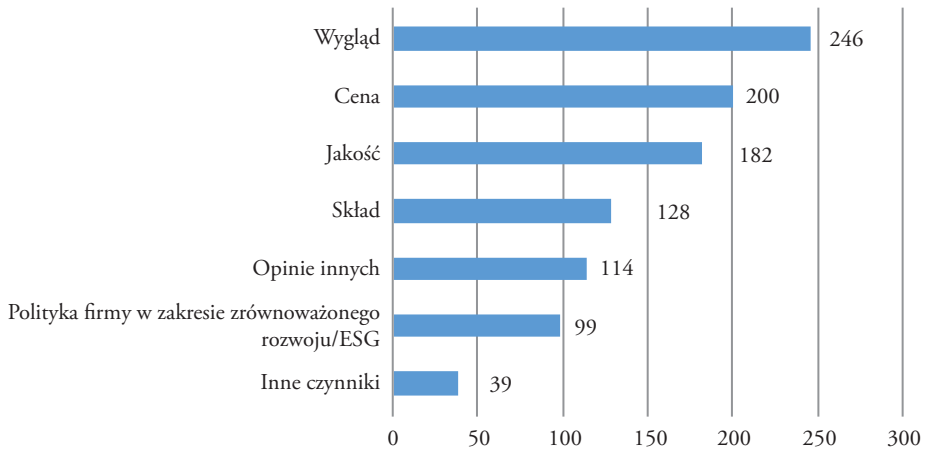
Kolejne pytanie miało na celu zbadanie, czym jest zrównoważony rozwój dla respondentów. Jako odpowiedzi zostały podane różne stwierdzenia, odpowiedzi respondentów były bardzo zróżnicowane (wykres 2). Najwięcej – 128 respondentów wskazało odpowiedź, że zrównoważony rozwój to rozwój, który nie zagraża środowisku, 36 badanych wskazało ekorozwój, 34 respondentów wskazało regularny rozwój, rozwój ekonomiczno-ekonomiczno-środowiskowy wskazało 29 badanych a 23 badanych wskazało rozwój, który uwzględnia dobro społeczne.

Wykres 2. Czym dla Pani/Pana jest zrównoważony rozwój? (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Trzecie pytanie dotyczyło cech produktów, na które zwracają uwagę respondenci przy zakupie produktu lub usługi. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru, ponieważ przy zakupie zazwyczaj na decyzje wpływa kilka czynników. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią był wygląd produktów, odpowiedź ta została wskazana przez 246 respondentów (wykres 3). Na drugim miejscu jest cena produktu, którą zaznaczyło 200 respondentów. Na jakość produktu wskazało 182 respondentów. Skład produktu wpływa na decyzję 128 respondentów. Odpowiedź dotyczącą opinii innych, czyli opinii przeczytanych w internecie lub opinii znajomych wskazało 114 respondentów. Politykę firmy w zakresie zrównoważonego rozwoju/ wdrożenia czynników ESG jako czynnik decydujący o zakupie wskazało 99 badanych. Odpowiedź inne czynniki została zaznaczona 39 razy.

Wykres 3. Na co zwraca Pan/Pani uwagę przy zakupie produktów?

Źródło: opracowanie własne.

Następnie zapytano respondentów, które czynniki w zakresie zrównoważonego rozwoju/ESG w zakresie polityki w zakresie zrównoważonego rozwoju/ wdrożenia czynników ESG są w ich opinii najbardziej istotne. Ankietowani uważają, że ważne jest, by jednostka gospodarcza korzystała z odnawialnych źródeł energii, a także realizowała inne działania prośrodowiskowe, natomiast, jeśli chodzi o czynniki społeczne – przestrzegała praw pracowników (tabela 3).

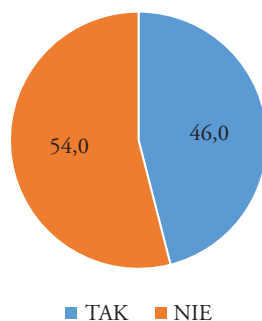
Tabela 3. Które czynniki zrównoważonego rozwoju/ESG w polityce przedsiębiorstwa są w Pana/Pani opinii najbardziej istotne?

W polityce przedsiębiorstwa w zakresie zrównoważonego rozwoju/ESG ważne jest:	Tak (w %)	Nie (w %)
Wykorzystywanie przez przedsiębiorstwo energii z odnawialnych źródeł energii	67,2	32,8
Działania na rzecz środowiska naturalnego	66,0	34,0
Przestrzeganie przez przedsiębiorstwo praw pracowniczych	65,6	34,4
Przejrzystość podatkowa	58,0	42,0
Polityka przeciwdziałania korupcji	58,4	41,6

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie dotyczyło zainteresowania przeczytaniem sprawozdania niefinansowego wybranego przedsiębiorstwa. Ponad połowa respondentów nie jest zainteresowana przeczytaniem takiego sprawozdania (wykres 4). Jednakże 46% respondentów chętnie zapoznałoby się ze szczegółami dotyczącymi działalności jednostki w obszarze wdrożenia czynników ESG.

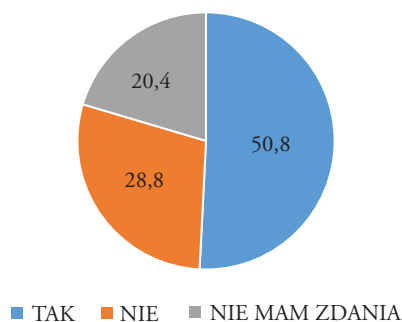
Wykres 4. Czy byłby/byłaby Pan/Pani zainteresowany przeczytaniem sprawozdania niefinansowego wybranego przedsiębiorstwa? (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie ankiety miało na celu sprawdzenie, czy zdaniem respondentów raportowanie niefinansowe poprawiłoby atrakcyjność przedsiębiorstwa. Ponad połowa ankietowanych odpowiedziała twierdząco (wykres 5).

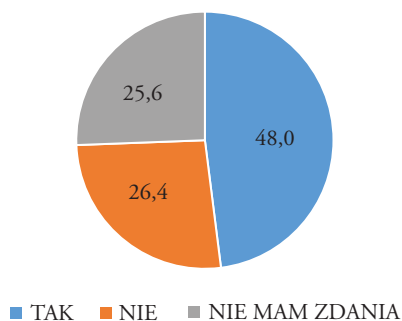
Wykres 5. Czy uważa Pan/Pani, że raportowanie niefinansowe poprawiłoby atrakcyjność przedsiębiorstwa? (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie opinii respondentów na temat wdrożenia zasad zrównoważonego rozwoju w przedsiębiorstwie. Na pytanie, czy zrównoważony rozwój jest szansą na zwiększenie wyniku finansowego przedsiębiorstwa, twierdząco odpowiedziało 120 badanych, 66 badanych uważa przeciwnie a 64 badanych nie ma zdania na ten temat (wykres 6).

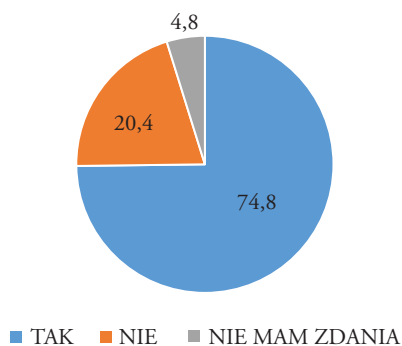
Wykres 6. Czy uważa Pan/Pani, że zrównoważony rozwój przedsiębiorstw jest szansą na zwiększenie wyniku finansowego przedsiębiorstwa? (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast na pytanie, czy zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa wzmacnia oraz wyróżnia markę, twierdząco odpowiedziało prawie 75% badanych a 20% respondentów uważa, że wprowadzenie takich działań nie wpływa na wzmocnienie marki (wykres 7).

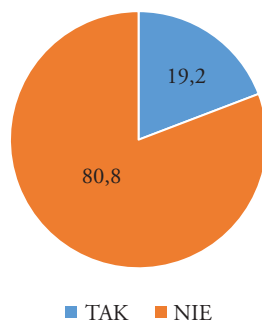
Wykres 7. Czy uważa Pan/Pani, że zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa wzmacnia i wyróżnia markę? (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie, czy respondenci pracują w przedsiębiorstwach, które wdrożyły raportowanie niefinansowe. Twierdząco na powyższe pytanie odpowiedziało 48 ankietowanych (wykres 8).

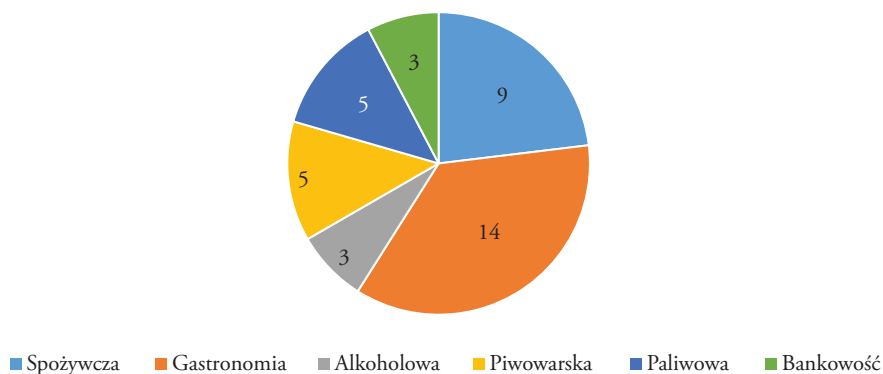
Wykres 8. Czy pracuje Pan/Pani w przedsiębiorstwie, które wdrożyło raportowanie niefinansowe? (w %)

Źródło: opracowanie własne.

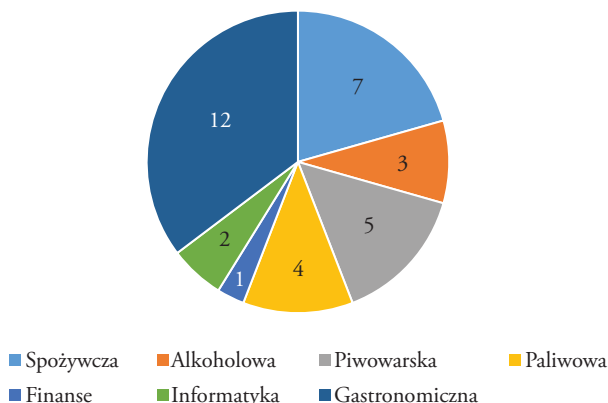
Kolejne pytanie nawiązywało do powyższego i miało na celu sprawdzenie, w jakich branżach funkcjonują przedsiębiorstwa raportujące dane niefinansowe, w których pracują respondenci. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią jest branża gastronomiczna, którą wskazało 14 respondentów (wykres 9).

Wykres 9. Branże w jakich działają przedsiębiorstwa raportujące dane niefinansowe według miejsca pracy respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Ostatnie pytanie sprawdzało, czy respondenci znają przedsiębiorstwa, które w swoich działaniach dążą do bycia zrównoważonym. 35 respondentów, tj. 14% badanych odpowiedziało na powyższe pytanie twierdząco. Jeśli odpowiedź była twierdząca, respondenci byli proszeni o podanie branży, w jakich funkcjonują dane przedsiębiorstwa (wykres 10).

Wykres 10. Branże, w jakich działają przedsiębiorstwa dążące do bycia zrównoważonym

Źródło: opracowanie własne.

Najwięcej respondentów wskazało finanse, natomiast branże paliwowe, które obecnie promują swoją działalność jako zrównoważoną – jedynie 3 respondentów.

Wyniki badań wskazują, że konsumenci podczas zakupów zwracają uwagę głównie na cenę i wygląd produktu, jednak polityka w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa również ma znaczenie (zdaniem 40% respondentów). Chociaż mniej niż połowa respondentów byłaby zainteresowana przeczytaniem sprawozdania niefinansowego, to zdecydowana większość respondentów wskazuje, że raportowanie niefinansowe wzmacnia oraz wyróżnia markę, a blisko połowa ankietowanych uważa, że wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju jest szansą na lepsze wyniki finansowe jednostki.

Podsumowanie i wnioski

Przedsiębiorstwa, chcąc zwiększyć sprzedaż, muszą uwzględniać w swoich działaniach zachowania konsumentów. Zgodnie z raportem PwC [2021], konsumenci i pracownicy chcą, by przedsiębiorstwa dokonywały inwestycji z uwzględnieniem czynników zrównoważonego rozwoju. Większość badanych przez PwC potwierdza, że są bardziej skłonni do zakupów czy pracy w jednostkach, które wdrożyły czynniki ESG. Przeprowadzone badania własne także potwierdzają te spostrzeżenia.

Przeprowadzone badania i analizy prowadzą do wniosków, że wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju/czynników ESG prowadzi do wielu korzyści dla przedsiębiorstwa:

- rynek postrzega przedsiębiorstwa lepiej zarządzające czynnikami ESG za mniej ryzykowne niż inne i stosownie je za to wynagradza,
- umożliwia pozyskanie kapitału niższym kosztem,

- wpływa pozytywnie na odporność przedsiębiorstw na kryzysy, gdyż pozwala sprostać wyzwaniom rynku i budować pozycję konkurencyjną,
- ogranicza ryzyko firm w odniesieniu do kosztów społecznych i odpowiedzialności za środowisko,
- firmy przyjazne środowisku są postrzegane jako bardziej atrakcyjne dla poszukujących w nich pracy potencjalnych pracowników,
- podnosi konkurencyjność przedsiębiorstwa – klienci oczekują od przedsiębiorstw myślenia o ich wpływie na planetę i podjęcia stosownych działań w celu jej ochrony.

Ponadto przeprowadzona ankieta pokazała, że wielu respondentów wie, czym jest zrównoważony rozwój. Jednocześnie wykazała, że to pojęcie można interpretować na różne sposoby. Warto zaznaczyć, że ponad 50% respondentów wie, że istnieją czynniki ESG. Zdecydowana większość badanych uważa, że zrównoważony rozwój to plan na rzysłość oraz wyraża przekonanie, że wdrożenie strategii opartych na takim rozwoju pozwoli jednostce na osiągnięcie wyższych zysków. Respondenci zauważają, że zrównoważony rozwój wzmacnia oraz wyróżnia markę na tle innych przedsiębiorstw. Natomiast niewielka liczba badanych pracuje w przedsiębiorstwach, które wdrożyły raportowanie niefinansowe oraz zna przedsiębiorstwa, które dążą do bycia zrównoważonym. Co ciekawe, około 46% badanych byłoby zainteresowanych przeczytaniem sprawozdania niefinansowego przedsiębiorstwa, które jest dostawcą produktów i usług, z których korzystają. Udowodniono zatem postawioną we wstępie hipotezę: Czynniki ESG wdrożone przez przedsiębiorstwo zachęcają konsumentów do kupna produktów i usług, prowadzą do lepszej rozpoznawalności danej marki i są szansą na wyższe zyski przedsiębiorstwa.

Zmiany klimatu, rozwój regulacji, zmieniające się postawy konsumentów i zachowania zakupowe potwierdzają, że strategia zrównoważonego rozwoju staje się niezbędnym elementem w działalności przedsiębiorstw i będzie odgrywać jeszcze większą rolę w ich ekspansji. Z racji faktu, że konsumenci zaczynają poświęcać więcej uwagi omawianej kwestii, staje się ona źródłem przewag konkurencyjnych dla firm. Przedsiębiorstwa powinny zatem nie tylko wdrażać elementy ESG do swojej działalności, ale także szeroko je komunikować.

Bibliografia

- Biermann F., Kanie N., Kim R. [2017], *Global governance by goal-setting: the novel approach of the UN Sustainable Development Goals*, „Current Opinion in Environmental Sustainability”, vol. 26–27.
- Borucki B. [2021], *ESG compliance – czym jest i jak wpływa na zarządzanie biznesem?* <https://www.pb.pl/konferencje/finanse/esg-compliance-czym-jest-i-jak-wplywa-na-zarzadzanie-biznesem-1129208> (data dostępu: 1.09.2023).

- Costa A.J., Curi D., Bandeira A.M., Ferreira A., Tomé B., Joaquim C., Santos C., Góis C., Meira D., Azevedo G., Inácio H., Jesus M., Teixeira M.G., Monteiro P., Duarte R., Marques R.P. [2022], *Literature Review and Theoretical Framework of the Evolution and Inter-connectedness of Corporate Sustainability Constructs*, „Sustainability”, vol. 14(8), s. 4413.
- DB Climate Change Advisors [2012], *Sustainable Investing. Establishing Long-Term Value and Performance*, www.dbcca.com/research (data dostępu: 1.09.2023).
- Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/zr%C3%B3wnowa%C5%BCony%20rozw%C3%B3j.html> (data dostępu: 8.11.2023).
- Folqué M., Escrig-Olmedo E., Santamaría T.C. [2021], *Sustainable development and financial system: Integrating ESG risks through sustainable investment strategies in a climate change context*, „Sustainable Development”, vol. 29(5), s. 876–890.
- Gangi F., Daniele L.M., Varrone N. [2020], *How do corporate environmental policy and corporate reputation affect risk-adjusted financial performance?* „Business Strategy and the Environment”, vol. 29(5), s. 1975–1991.
- GPW [2021], *Wytyczne do raportowania ESG*, Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie, https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf (data dostępu: 1.09.2023).
- IFC [2004], *Who cares wins – connecting financial markets to a changing world*, https://www.unepfi.org/fileadmin/events/2004/stocks/who_cares_wins_global_compact_2004.pdf (data dostępu: 1.09.2023).
- Konfederacja Lewiatan [2021], *Zrównoważone finanse. Krótki przewodnik dla firm*, Warszawa, <https://lewiatan.org/wp-content/uploads/2022/01/Zrownowazone-finanse-przewodnik-dla-firm.pdf> (data dostępu: 14.10.2023).
- Kumar S. [2023], *Exploratory review of esg factor attribution to the portfolio return in Fama-French factor model framework*, „Academy of Marketing Studies Journal”, vol. 27(3).
- Marcinkowska M. [2022], *Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków*, „Bezpieczny Bank”, nr 88(3).
- Ministerstwo Rozwoju i Technologii, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/zrownowazony-rozwoj> (data dostępu: 8.11.2023).
- Misztal A. [2023], *Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw, CSR i ESG w dobie kryzysu makroekonomicznego i geopolitycznego*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie”, nr 68(2), s. 87–99.
- Moisescu O.I., Gica O.A. [2020], *The Impact of Environmental and Social Responsibility on Customer Loyalty: A Multigroup Analysis among Generations X and Y*, „International Journal of Environmental Research and Public Health”, nr 17(18), s. 1–22.
- Morżoł I. [2006], *Unesco a Dekada Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju*, Wydawnictwo Polski Komitet ds. UNESCO, <https://www.unesco.pl/edukacja/dekada-edukacji-nt-zrownowazonego-rozwoju/unesco-a-zrownowazony-rozwoj/> (data dostępu: 1.09.2023).
- ONZ [2015], *Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego A/RES/70/1: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030*, https://www.un.org/pl/files/164/Agenda%202030_pl_2016_ostateczna.pdf (data dostępu: 1.09.2023).
- Pfister M. [2020], *Corporate Social Responsibility and Organizational Attraction: A Systematic Literature Review*, „American Journal of Management”, vol. 20(2), s. 96–111.
- Płachciak A. [2011], *Geneza idei rozwoju zrównoważonego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 5/17.

- PwC [2021], *Beyond compliance: Consumers and employees want business to do more on ESG. How business can close the expectations gap*, <https://www.pwc.com/us/en/services/consulting/library/consumer-intelligence-series/consumer-and-employee-esg-expectations.html> (data dostępu: 1.09.2023).
- Rogowski W., Lipski M. [2022], *Znaczenie informacji niefinansowej w świetle wymogów zrównoważonego rozwoju oraz turbulentnego otoczenia*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie”, nr 64/2.
- Rozporządzenie (UE) 2019/2088 ws. ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (Dz. Urz. UE).
- RTS [2022], Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 w zakresie regulacyjnych standardów technicznych określających szczegóły dotyczące treści i sposobu prezentacji informacji w odniesieniu do zasady „nie czynić poważnych szkód”, określających treść, metody i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do wskaźników zrównoważonego rozwoju i niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju, a także określających treść i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do promowania aspektów środowiskowych lub społecznych i celów dotyczących zrównoważonych inwestycji w dokumentach udostępnianych przed zawarciem umowy, na stronach internetowych i w sprawozdaniach okresowych.
- SEC Newgate [2023], *The SEC Newgate ESG Monitor reports*, <https://secnewgate.com/esg-monitor/reports/> (data dostępu: 1.09.2023).
- Sikacz H., Wołczek P. [2017], *Analiza ESG spółek z indeksu RESPECT – podsumowanie badań*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Polityki Europejskie, Finanse i Marketing”, nr 18/67.
- Stanilewicz R. [2019], *Inwestycje ESG to szansa na wyższe zyski*, <https://www.analizy.pl/analizy-player/24509/b-pawlowski-inwestycje-esg-to-szansa-na-wyzsze-zyski> (data dostępu: 1.09.2023).
- Staniszewski M. (red.) [2021], *Zrównoważony rozwój i europejski zielony ład wektorami na drodze doskonalenia warsztatu naukowca*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Światowa Komisja do Spraw Środowiska i Rozwoju [1991], *Nasza wspólna przyszłość*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U. 1994, art. 49, ust. 196 z późn. zm.).